

О.В. Шманько

РОЗВІДКИ У ПІВДЕННІЙ ЧАСТИНІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ обл.

The paper concerns the inspection of monuments in the south of Chernivtsi Oblast (Hlyboka Region). Most of the materials belong to Trypillya culture, one hill-fort relates to Holihrady culture. Unsatisfactory condition of preservation of the monuments and the necessity of measures for their salvation are emphasized.

У 2009 р. здійснено розвідки вздовж течій р. Дерелуй (правий доплив р. Прут) та р. Коровля (права притока р. Дерелуй), що на південь від м. Чернівці, з метою встановити стан збереження пам'яток, уточнити їхні межі та зібрати матеріал. Основні дослідження зосереджувалися в околицях сіл Чагор та Коровія Глибочього р-ну Чернівецької обл., де відомо близько десятка поселень періоду енеоліту.

Найчисленніший матеріал виявлений у південній частині с. Коровія, в уроч. Валени. Поселення розташоване на невисокому пагорбі, який з трьох сторін огинає р. Коровля. Знахідки сконцентровані на площі діаметром близько 300 м. Центральна частина селища, з огляду на незначну кількість артефактів, не була забудована. Скупчення знахідок локалізуються вздовж пагорба, утворюючи неправильний овал. Зафіксовано рештки понад 20 глинобитних площадок. Поселення інтенсивно руйнується оранкою, оскільки, виходячи зі значної кількості матеріалу, культурний шар залягає неглибоко (починаючи від 0,20 м). Знахідки представлені керамікою, шматками обмазки від стін жител, фрагментами антропоморфних статуеток, кістками тварин і крем'яним інвентарем. На поверхні також виявлено кілька знахідок (кераміка з розчленованим горизонтальним валиком під вінцями, ймовірно, бронзового або ранньозалізного часу), що свідчить про багатошаровість поселення (рис. 1, 11).

З-поміж трипільської кераміки є столова, кухонна і ритуальна. Найчисленніші знахідки столової кераміки. Вона виготовлена з добре

відмуленої глини, має добрий випал. Поверхня вкрита тонким шаром ангобу, пофарбованим у світло-червоний та сіруватий відтінки. Іноді поверхня позбавлена ангобу та має слабкий випал. Розпис монохромний, чорною фарбою (рис. 1, 1—4; 2, 3). У кухонній кераміці часто наявні незначні домішки органіки, іноді вона орнаментована рядком прямокутних вдавлень. На одному фрагменті такі відтиски є на верхній частині вінця (рис. 1, 9).

Виявлено два фрагменти антропоморфних статуеток. Один представлений плечовою частиною фігурки з наскрізним отвором, інший — тазовою частиною. Остання, судячи з кута нахилу, була у позі сидячи. Матеріал аналогічний до того, з якого виготовлена столова кераміка.

Привертає увагу ніжка ритуальної посудини (моделі житла?). Висота вцілілої частини 4,0 см. Виявлені на поселенні і кілька фрагментів біноклеподібних посудин: середня частина бінокля (рис. 2, 4) і перемичка (рис. 2, 6).

Крем'яні знахідки нечисленні: скребачка, відретушовані з двох сторін пластини та відщепи (рис. 1, 9, 10).

Інша пам'ятка трипільської культури обстежена на південь від с. Чагор, в уроч. Цілівічені (лівий берег р. Дерелуй). Її виявив у 1962 р. Б.О. Тимошук, а 1987 р. обстежували Л.П. Михайлина та С.В. Пивоваров. Поселення знаходиться на південному схилі пагорба і тягнеться на 200—250 м уздовж лівого похилого берега річки за ширини 80—100 м. При зачищенні стін виритого місцевим жителем котловану встановлено, що культурний шар залягає на глибині від 0,30 м і сягає в деяких місцях 1,2—1,3 м. В ньому трапляються фрагменти кераміки, обмазки, вкраплення глини та паленини.

На поверхні зібрана нечисленна колекція знахідок (кераміка, обмазка, крем'яні знаряд-

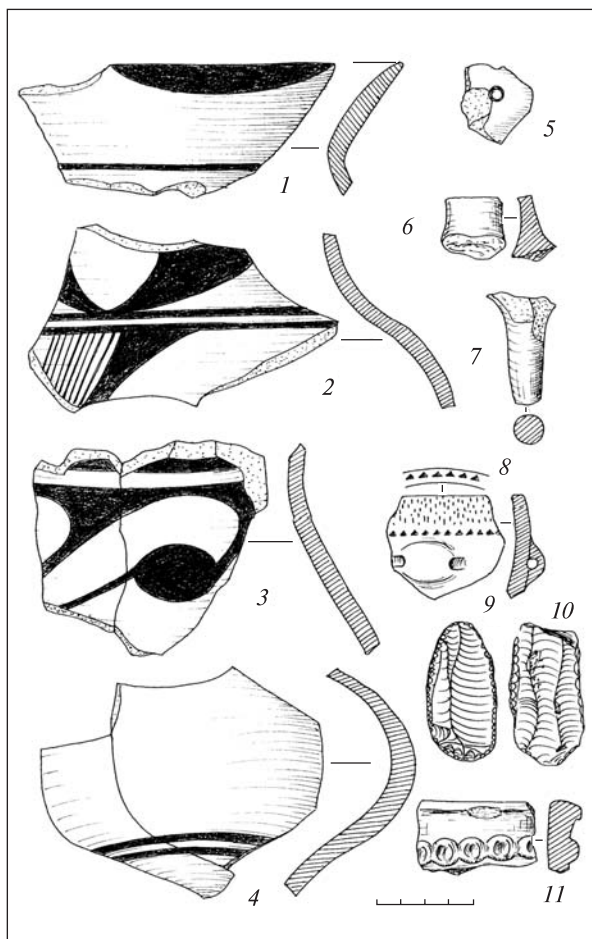

Рис. 1. Поселення Коровія, уроч. Валени

дя). Посуд (рис. 2, 1, 2, 5, 7) представлений яскраво-червоними фрагментами, виготовленими з добре відмуденої глини. Випал слабкий. На ній є сліди від ангобу, проте він майже знищений, очевидно, через властивості ґрунту. Крем'яний інвентар складається з відщепів, скребачки, пластини, відретушованими з обох боків (рис. 2, 8–10).

Невелика пам'ятка трипільської культури обстежена за 0,5 км на північний захід від с. Коровія, на високому лівому березі р. Яблунівець (права притока р. Коровля). Матеріал трапляється на площі 80 × 90–100 м. Він представлений нечисленними фрагментами обмазки і погано випаленої кераміки. На поверхні відмічено скупчення обмазки від трьох споруд (площадок).

Описані поселення Валени та Цілівічени можна попередньо віднести до пізнього періоду трипільської культури, а датування ще одного потребує детальнішого вивчення.

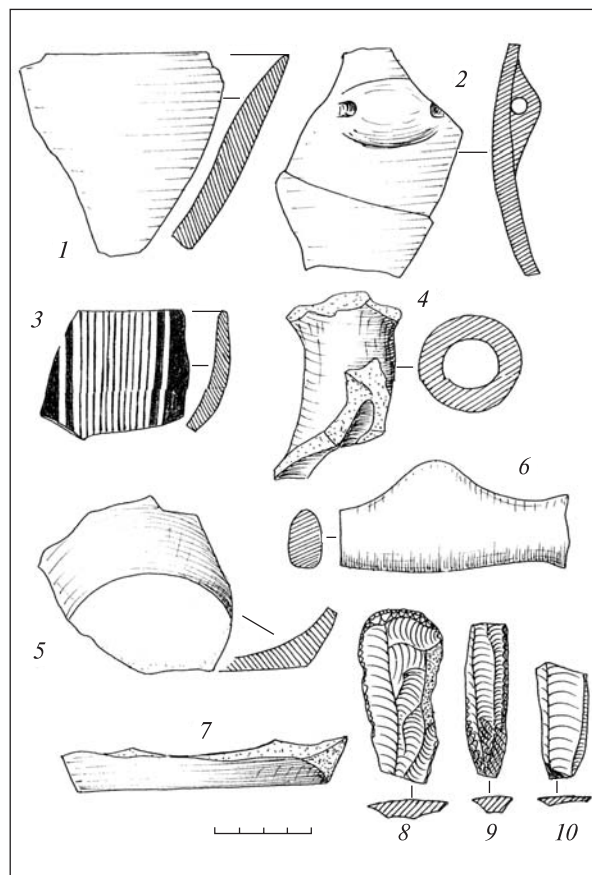

Рис. 2. Знахідки з пам'яток Чагор, уроч. Цілівічени (1, 2, 5, 7) і Коровія, уроч. Валени (4, 6, 8–10)

Автором спільно з С.В. Пивоваровим та М.В. Ільківим обстежене також городище голіградської культури в с. Волока Глибоцького р-ну. Встановлено, що частина пам'ятки (захисний вал з ровом і прилеглі до валу рештки споруд) зруйнована земляними роботами з залученням техніки. Повністю знищено частину східного валу (глибина земляних робіт до 2,5 м). Вибраною з пам'ятки землею насипана площадка перед розташованим неподалік обійстям. У ґрунті, знятому з пам'ятки, виявлено фрагменти решток оборонних конструкцій, окремих споруд, матеріал доби раннього заліза та середньовіччя (культура фракійського гальштату та лука-райковецька).

Особливий інтерес на цій території представляють старожитності трипільської культури, які досі в межиріччі Верхнього Пруту та Сирету стаціонарно не вивчалися (за винятком ранньотрипільського поселення Рогатка). Водночас слід констатувати незадовільний стан збереження більшості пам'яток, які руйнуються сільськогосподарськими та іншими земляними роботами.